

Ευρωπαϊκό
Δικαστήριο
Δικαιωμάτων
του
Ανθρώπου

**ΤΟ ΕΔΔΑ
ΣΕ 50
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ**

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ELL

Το ΕΔΔΑ
σε 50 ερωτήσεις

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

1 Πότε υιοθετήθηκε η Σύμβαση;

Η Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, πιο γνωστή ως «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» υπογράφηκε στη Ρώμη, στις 4 Νοεμβρίου 1950 και τέθηκε σε ισχύ στις 3 Σεπτεμβρίου 1953.

Η Σύμβαση κατοχυρώνει ορισμένα από τα δικαιώματα και ελευθερίες που περιλαμβάνονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ιδρύει ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο που έχει την αρμοδιότητα να καταδικάζει τα Κράτη που δεν ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους.

2 Τι σημαίνει Πρωτόκολλο της Σύμβασης;

Το Πρωτόκολλο είναι ένα κείμενο που ενσωματώνει ένα ή περισσότερα δικαιώματα στο αρχικό κείμενο της Σύμβασης ή τροποποιεί ορισμένες διατάξεις της.

Τα Πρωτόκολλα που προσθέτουν δικαιώματα στη Σύμβαση δεσμεύουν

μόνο τα Κράτη που τα έχουν υπογράψει και επικυρώσει. Μόνη η υπογραφή από ένα Κράτος, χωρίς να έχει επακολουθήσει επικύρωση, δεν αρκεί για να το δεσμεύσει.

Μέχρι σήμερα, έχουν υιοθετηθεί 14 πρόσθετα Πρωτόκολλα.

3 Ποια είναι τα δικαιώματα που προβλέπονται από τη Σύμβαση;

Τα Κράτη που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση, και που αποκαλούνται «Κράτη μέλη της Σύμβασης» αναγνωρίζουν και εγγυώνται τα θεμελιώδη δικαιώματα, ατομικά και πολιτικά, όχι μόνο στους υπηκόους τους, αλλά και σε κάθε άτομο που βρίσκεται στη δικαιοδοσία τους.

Η Σύμβαση εγγυάται ιδιαίτερα το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, την ελευθερία της έκφρασης, την ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας, το δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιοκτησίας. Απαγορεύει τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή ταπεινωτική ποινή και μεταχείριση, τη δουλεία και την αναγκαστική εργασία, την αυθαίρετη και παράνομη κράτηση, καθώς και τις διακρίσεις στην απόλαυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζει.

Το έντυπο αυτό, που συντάξε η υπηρεσία δημοσίων σχέσεων του Δικαστηρίου, δεν είναι δεσμευτικό. Σκοπός του είναι η παροχή γενικών πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του Δικαστηρίου.

Για περισσότερες πληροφορίες, συμβουλευθείτε τα κείμενα που έχει αναρτήσει η Γραμματεία στον ιστότοπο www.echr.coe.int.

© European Court of Human Rights, 2021

European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France

4 Η Σύμβαση εξελίσσεται;

Ναι. Η Σύμβαση εξελίσσεται κυρίως χάρη στην ερμηνεία των διατάξεών της από το Δικαστήριο. Με τη νομολογία του, το Δικαστήριο έχει μετατρέψει τη Σύμβαση σε ένα ζωντανό εργαλείο. Έτσι, έχει διευρύνει την έννοια των προστατευόμενων δικαιωμάτων και έχει επιτρέψει την εφαρμογή τους σε περιπτώσεις που δεν ήταν προβλέψιμες την εποχή που υιοθετήθηκε.

Η Σύμβαση εξελίσσεται επίσης όταν τα Πρωτόκολλα προσθέτουν νέα δικαιώματα, όπως έγινε, για παράδειγμα, με τη θέση σε ισχύ τον Ιούλιο του 2003 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμ. 13 σχετικά με την κατάργηση της ποινής του θανάτου σε όλες τις περιστάσεις καθώς και του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμ. 12, τον Απρίλιο 2005, σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων.

5 Τα εθνικά δικαστήρια είναι υποχρεωμένα να εφαρμόζουν τη Σύμβαση;

Η Σύμβαση εφαρμόζεται σε εθνικό επίπεδο. Έχει ενσωματωθεί στις νομοθεσίες των κρατών μελών, που υποχρεούνται να εγγυηθούν τα δικαιώματα που αυτή κατοχυρώνει. Ως εκ τούτου, τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται να την εφαρμόζουν. Σε αντίθετη περίπτωση, εκτίθενται σε καταδίκη από το Δικαστήριο,

όταν κάποιος παραπονεθεί ότι τα δικαιώματά του δεν έγιναν σεβαστά.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

6 Ποια είναι η σύνθεση του Δικαστηρίου;

Το Δικαστήριο συγκροτείται από αριθμό δικαστών ίσο με αυτόν των κρατών μελών της Σύμβασης.

7 Πώς εκλέγονται οι δικαστές;

Οι δικαστές εκλέγονται από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, βάσει λίστας τριών υποψηφίων που υποβάλλει κάθε Κράτος. Οι δικαστές εκλέγονται για περίοδο εννέα ετών και δεν είναι επανεκλέξιμοι.

8 Οι δικαστές είναι πράγματι ανεξάρτητοι;

Αν και εκλέγονται για κάθε συμβαλλόμενο Κράτος, οι δικαστές μετέχουν στο Δικαστήριο υπό την ατομική τους ιδιότητα και δεν εκπροσωπούν το πρώτο. Είναι εντελώς ανεξάρτητοι και δεν μπορούν να ασκούν οιαδήποτε δραστηριότητα ασυμβίβαστη με την υποχρέωση της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας.

9 Ο εθνικός δικαστής μετέχει στη δικαστική σύνθεση που εξετάζει υποθέσεις κατά της χώρας του;

Ο εθνικός δικαστής δεν μπορεί να εξετάσει υπόθεση που αφορά τη χώρα του σε μονομελή δικαστικό σχηματισμό. Κατ' εξαίρεση, μπορεί να μετάσχει σε τριμελή σύνθεση. Αντίθετα, μετέχει πάντοτε στη σύνθεση του Δικαστηρίου που εξετάζει υπόθεση είτε σε Τμήμα επταμελούς σύνθεσης είτε στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης (17 δικαστές).

10 Ποια είναι η αποστολή της Γραμματείας;

Η Γραμματεία παρέχει στο Δικαστήριο νομική και γραμματειακή υποστήριξη. Αποτελείται από νομικούς, γραμματειακό και τεχνικό προσωπικό, καθώς και από μεταφραστές.

11 Ποιος είναι ο προϋπολογισμός του Δικαστηρίου;

Τα έξοδα λειτουργίας του Δικαστηρίου επιβαρύνουν το Συμβούλιο της Ευρώπης. Ο προϋπολογισμός του είναι μέρος του προϋπολογισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο οποίος χρηματοδοτείται από τις εισφορές των κρατών μελών που καθορίζονται

με βάση τον πληθυσμό και το ακαθάριστο εθνικό τους προϊόν.

Ο προϋπολογισμός του Δικαστηρίου καλύπτει τη μισθοδοσία των δικαστών και του προσωπικού της Γραμματείας καθώς και λειτουργικά έξοδα (συστήματα πληροφορικής, επίσημα ταξίδια, μεταφράσεις, διερμηνείες, δημοσιεύσεις, έξοδα παραστάσεως, ευεργετήματα πενίας, ερευνητικές αποστολές).

12 Η σύνθεση του Δικαστηρίου μπορεί να διαφέρει από τη μια υπόθεση στην άλλη;

Ναι, το Δικαστήριο μπορεί να συνέρχεται σε τέσσερις διαφορετικές συνθέσεις.

Οι προφανώς αβάσιμες προσφυγές εξετάζονται από μονομελή δικαστικό σχηματισμό. Τριμελής επιτροπή μπορεί να αποφασίσει ομόφωνα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας σχετικά με υπόθεση που θέτει ζητήματα για τα οποία υπάρχει σταθερή νομολογία του Δικαστηρίου. Μία υπόθεση μπορεί επίσης να ανατεθεί σε επταμελές Τμήμα που αποφαινεται, κατά πλειοψηφία, ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και της ουσίας.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης (17 δικαστές) εξετάζει τις υποθέσεις που παραπέμπονται ενώπιόν του είτε όταν ένα επταμελές τμήμα αποφασίσει να παραιτηθεί υπέρ

αυτού είτε όταν σχετικό αίτημα παραπομπής γίνει δεκτό.

13 Ποια είναι η διαφορά μεταξύ Chamber και Section (Τμήματος);

Το Section είναι διοικητικός σχηματισμός ενώ το Chamber είναι δικαιοδοτικός σχηματισμός του Δικαστηρίου, ο οποίος εντάσσεται σε Section. Το Δικαστήριο περιλαμβάνει πέντε Τμήματα (Sections) εντός των οποίων συγκροτούνται τα Chambers. Κάθε Section απαρτίζεται από έναν πρόεδρο, αντιπρόεδρο και δικαστές.

14 Πώς συγκροτούνται τα Τμήματα και το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης;

Το Τμήμα αποτελείται από τον πρόεδρο του Section στο οποίο ανατίθεται η υπόθεση, τον εθνικό δικαστή, δηλαδή τον δικαστή ο οποίος έχει εκλεγεί για το Κράτος κατά του οποίου στρέφεται η προσφυγή, και από πέντε άλλους δικαστές, οι οποίοι ορίζονται από τον πρόεδρο του Τμήματος σύμφωνα με σύστημα εναλλαγής.

Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης συγκροτείται από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, τους αντιπροέδρους, τους προέδρους των Τμημάτων, τον εθνικό δικαστή καθώς και τους δικαστές που κληρώνονται στη σύνθεση. Οι δικαστές που μετέχουν στο Τμήμα που εξέδωσε απόφαση η οποία εν συνεχεία παραπέμφθηκε

στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, δεν μπορούν να μετάσχουν στη σύνθεση του τελευταίου.

15 Σε ποιες περιπτώσεις καθίσταται αρμόδιο το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης;

Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης καθίσταται αρμόδιο για εξέταση υπόθεσης σε δύο περιπτώσεις: είτε κατόπιν παραπομπής είτε λόγω παραίτησης Τμήματος.

Μετά τη δημοσίευση απόφασης Τμήματος, τα μέρη μπορούν να ζητήσουν την παραπομπή της υπόθεσης στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, αίτηση η οποία θα γίνει δεκτή σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης αποφασίζει εάν θα παραπεμφθεί η υπόθεση στο Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης προκειμένου να εξετασθεί εκ νέου.

Το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης μπορεί επίσης να καταστεί αρμόδιο μετά από παραίτηση Τμήματος, σε εξαιρετικές επίσης περιπτώσεις. Αυτό συμβαίνει σε περίπτωση που η υπόθεση εγείρει σημαντικό ζήτημα ως προς την ερμηνεία της Σύμβασης ή όταν μπορεί να υπάρξει αντίθεση με προηγούμενη νομολογία του Δικαστηρίου.

16 Ένας δικαστής μπορεί να εξαιρεθεί σε συγκεκριμένη υπόθεση;

Ναι, και οφείλει μάλιστα να ζητήσει την εξαίρεσή του, εάν συμμετείχε στην εξέταση της υπόθεσης σε προγενέστερο στάδιο. Σε αυτήν την περίπτωση, γίνεται λόγος για εξαίρεση του δικαστή. Αντικαθίσταται στη διαδικασία από άλλο δικαστή ή από *ad hoc* δικαστή, εάν πρόκειται για τον εθνικό δικαστή.

17 Τι είναι ο *ad hoc* δικαστής;

Ο δικαστής *ad hoc* διορίζεται από την κυβέρνηση του σχετικού Κράτους, έτσι ώστε να μετάσχει στην εξέταση υποθέσεων όπου ο εθνικός δικαστής κωλύεται, εξαιρείται ή απαλλάσσεται των καθηκόντων του.

18 Ποια είναι η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου;

Το Δικαστήριο δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων αυτεπαγγέλτως. Είναι αρμόδιο για την εξέταση αιτιάσεων παραβίασης της Σύμβασης κατόπιν άσκησης ατομικών ή διακρατικών προσφυγών.

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

19 Ποιος μπορεί να απευθυνθεί στο Δικαστήριο;

Η Σύμβαση διακρίνει ανάμεσα σε δύο ειδών προσφυγές: τις ατομικές, που εισάγονται από έναν ή περισσότερους ιδιώτες ή μη κυβερνητικό οργανισμό, οι οποίοι θεωρούν ότι τα δικαιώματά τους παραβιάστηκαν και τις διακρατικές προσφυγές, οι οποίες εισάγονται από Κράτος μέλος κατά άλλου Κράτους μέλους.

Από την ίδρυση του Δικαστηρίου, σχεδόν όλες οι προσφυγές που έχουν κατατεθεί ενώπιόν του αφορούν ατομικές προσφυγές.

20 Κατά ποίου μπορούν οι προσφυγές να στρέφονται;

Οι προσφυγές πρέπει να στρέφονται απαραίτητα κατά ενός ή περισσότερων Κρατών που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση. Σε περίπτωση που η προσφυγή στρέφεται κατά τρίτου Κράτους ή ιδιώτη, τότε απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

21 Πώς μπορεί κάποιος να προσφύγει στο Δικαστήριο;

Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να προσφύγει απευθείας ο ίδιος, χωρίς να απαιτείται η εκπροσώπηση από δικηγόρο στο αρχικό στάδιο της διαδικασίας. Απαιτείται η αποστολή στο Δικαστήριο του εντύπου της προσφυγής επιμελώς συμπληρωμένου. Θα πρέπει να έχουν επισυναφθεί στο τελευταίο τα απαραίτητα σχετικά έγγραφα. Ωστόσο, η καταχώριση της προσφυγής δεν προεξοφλεί καθ' εαυτήν το παραδεκτό ή βάσιμο της προσφυγής.

Το σύστημα της Σύμβασης προβλέπει μία απλοποιημένη διαδικασία προσφυγής στο Δικαστήριο, έτσι ώστε οιοσδήποτε να έχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτό, ακόμα και εάν βρίσκεται σε ακριτική περιοχή ή δεν έχει τα απαραίτητα οικονομικά μέσα. Αντανακλώντας την ίδια λογική, η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου είναι δωρεάν.

22 Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα σε ατομική και διακρατική προσφυγή;

Η πλειονότητα των προσφυγών που άγονται ενώπιον του Δικαστηρίου είναι ατομικές και προέρχονται από ιδιώτες. Γίνεται λόγος για διακρατική προσφυγή, όταν ένα Κράτος μέλος προσφύγει ενώπιον του Δικαστηρίου κατά άλλου Κράτους μέλους.

23 Είναι απαραίτητη η εκπροσώπηση ενώπιον του Δικαστηρίου από δικηγόρο;

Η εκπροσώπηση από δικηγόρο δεν είναι απαραίτητη στην αρχή της διαδικασίας, και άρα ο ενδιαφερόμενος μπορεί να προσφύγει ο ίδιος, απευθείας. Παρά ταύτα, η εκπροσώπηση από δικηγόρο είναι απαραίτητη από τη στιγμή που η προσφυγή κοινοποιηθεί στο εγκαλούμενο Κράτος για να υποβάλει παρατηρήσεις. Δικαστική αρωγή μπορεί να χορηγηθεί στον προσφεύγοντα σε αυτό το στάδιο της δίκης, εφόσον αυτό κριθεί απαραίτητο.

24 Ποιος νομικός εκπρόσωπος έχει ικανότητα παράστασης ενώπιον του Δικαστηρίου;

Δεν υφίσταται κατάλογος δικηγόρων, οι οποίοι μπορούν να παρασταθούν ενώπιον του Δικαστηρίου. Κάθε συνήγορος που έχει τη δυνατότητα άσκησης του επαγγέλματος σε ένα από τα Κράτη μέλη της Σύμβασης ή έχει λάβει σχετική άδεια από τον πρόεδρο Τμήματος μπορεί να εκπροσωπήσει προσφεύγοντα.

25 Ποια είναι τα στάδια της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου;

Είναι βασικά δύο. Η εξέταση του παραδεκτού και της ουσίας της προσφυγής. Μία προσφυγή μπορεί

να ακολουθήσει διαφορετικές διαδρομές κατά την εξέτασή της από το Δικαστήριο.

Η μονομελής σύνθεση θα κηρύξει την προσφυγή απαράδεκτη, όπου αυτό είναι προφανές. Η απόφαση αυτή δεν επιδέχεται άσκηση ενδίκου μέσου.

Η τριμελής Επιτροπή θα αποφανθεί σχετικά με υπόθεση, η οποία εγείρει ζητήματα για τα οποία υφίσταται πάγια νομολογία.

Το Τμήμα θα κοινοποιήσει την υπόθεση στο εγκαλούμενο Κράτος για παρατηρήσεις. Σε αυτήν την περίπτωση θα γίνει ανταλλαγή παρατηρήσεων μεταξύ των μερών. Το Δικαστήριο αποφασίζει στη συνέχεια αν είναι απαραίτητη η διεξαγωγή ακροαματικής διαδικασίας, κάτι που λαμβάνει χώρα σε εξαιρετικές περιπτώσεις, δεδομένου του υψηλού αριθμού των υπό κρίση υποθέσεων. Τέλος, το Τμήμα εκδίδει απόφαση η οποία δεν καθίσταται οριστική παρά μόνο αφού εκπνεύσει η προθεσμία των τριών μηνών εντός της οποίας ο προσφεύγων ή η Κυβέρνηση μπορούν να ζητήσουν την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης για επανεξέταση. Εάν η παραπομπή γίνει δεκτή από το Συμβούλιο του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, η υπόθεση εξετάζεται εκ νέου, ενδεχομένως και με τη διενέργεια ακροαματικής διαδικασίας. Η

υπόθεση που εκδίδει το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης είναι τελεσίδικη.

26 Ποιες είναι οι προϋποθέσεις του παραδεκτού;

Οι προσφυγές πρέπει να πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, ειδάλλως μπορεί να απορριφθούν ως απαράδεκτες από το Δικαστήριο, χωρίς καν αυτό να εξετάσει τις αιτιάσεις. Το Δικαστήριο μπορεί να επιληφθεί μιας προσφυγής μόνο αφού έχουν εξαντηληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα. Αυτό σημαίνει ότι αυτός που παραπονείται για παραβίαση των δικαιωμάτων του οφείλει προηγουμένως να έχει φέρει την υπόθεσή του ενώπιον των δικαστηρίων της χώρας του έως τον ανώτατο βαθμό δικαιοδοσίας. Έτσι το Κράτος είναι σε θέση να επανορθώσει το ίδιο, σε εθνικό επίπεδο, την προβαλλόμενη παραβίαση.

Οι προσφεύγοντες πρέπει να επικαλεσθούν ένα ή περισσότερα δικαιώματα που αναφέρονται στη Σύμβαση. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να κρίνει παράπονα σχετικά με παραβιάσεις άλλων δικαιωμάτων από αυτά που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση. Η υπόθεση πρέπει να εισαχθεί ενώπιον του Δικαστηρίου μέσα σε προθεσμία τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία της τελεσίδικης εσωτερικής απόφασης. Ο προσφεύγων πρέπει να είναι προσωπικά και άμεσα θύμα της παραβίασης και θα πρέπει να

έχει υποστεί σημαντική βλάβη. Η προσφυγή πρέπει να απευθύνεται κατά ενός Κράτους μέλους της Σύμβασης και όχι κατά τρίτου Κράτους ή ιδιώτη.

27 Ένας Μη Κυβερνητικός Οργανισμός ή ένα Κράτος μπορούν να παρέμβουν στη διαδικασία;

Ναι, μπορούν και οι δύο να εισαγάγουν προσφυγή. Επιπλέον, είναι δυνατόν να τους επιτραπεί από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου να μετάσχουν στη διαδικασία ως παρεμβαίνοντες.

28 Τι είναι η παρέμβαση τρίτου;

Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί να επιτρέψει σε πρόσωπο, διαφορετικό από τον προσφεύγοντα, ή σε Κράτος μέλος της Σύμβασης, διαφορετικό από αυτό κατά του οποίου στρέφεται η προσφυγή, να παρέμβει στη διαδικασία. Γίνεται σε αυτήν την περίπτωση λόγος για παρέμβαση τρίτου. Αυτό το πρόσωπο ή το Κράτος μπορεί να υποβάλει γραπτές παρατηρήσεις ή να λάβει μέρος στην ακροαματική διαδικασία.

29 Μπορεί το Δικαστήριο να διορίσει εμπειρογνώμονες ή να εξετάσει μάρτυρες;

Ναι. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, το Δικαστήριο μπορεί να προβεί

σε διερευνητικές αποστολές μεταβαίνοντας στα εγκαλούμενα Κράτη προκειμένου να εξακριβώσει τα πραγματικά περιστατικά ορισμένων υποθέσεων. Η αντιπροσωπεία του Δικαστηρίου μπορεί έτσι να εξετάσει μάρτυρες και να πραγματοποιήσει αυτοψία.

Το Δικαστήριο μπορεί επίσης να διορίσει εμπειρογνώμονες, όπως στην περίπτωση που ζητεί από γιατρούς να εξετάσουν προσφεύγοντες, οι οποίοι τελούν υπό κράτηση.

30 Το Δικαστήριο πραγματοποιεί δημόσιες συνεδριάσεις;

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου είναι γραπτή, αλλά το ίδιο μπορεί να αποφασίσει να διεξαχθεί και προφορική διαδικασία σε κάποιες υποθέσεις.

Η ακροαματική διαδικασία λαμβάνει χώρα στην έδρα του Δικαστηρίου, στο Στρασβούργο. Είναι δημόσια, εκτός αν ληφθεί απόφαση από τον πρόεδρο του επταμελούς Τμήματος ή από το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, ανάλογα με την περίπτωση, να γίνει κλεισμένων των θυρών. Ο Τύπος και το κοινό μπορούν να παρακολουθήσουν αυτήν τη διαδικασία, υπό την προϋπόθεση ότι θα επιδείξουν στην υποδοχή της κάρτα τύπου ή την ταυτότητά τους.

Η ακροαματική διαδικασία βιντεοσκοπείται και αναμεταδίδεται στον ιστότοπο του Δικαστηρίου αυθημερόν, μετά τις 14:30 (τοπική ώρα).

31 Τι σημαίνουν οι προκαταρκτικές ενστάσεις;

Οι προκαταρκτικές ενστάσεις είναι τα επιχειρήματα που προβάλλει το εγκαλούμενο Κράτος για να αποτρέψει την εξέταση της υπόθεσης επί της ουσίας.

32 Τι είναι ο φιλικός διακανονισμός;

Φιλικός διακανονισμός είναι η συμφωνία ανάμεσα στους διαδίκους που έχει σκοπό να θέσει τέλος στην προσφυγή. Ο προσφεύγων και το εγκαλούμενο Κράτος συμφωνούν να θέσουν τέρμα στην αντιδικία και τις περισσότερες φορές αυτό μεταφράζεται με την καταβολή ενός χρηματικού ποσού στον προσφεύγοντα. Το Δικαστήριο διαγράφει την υπόθεση από το πινάκιο, αφού πρώτα εξετάσει τους όρους του φιλικού διακανονισμού και θεωρήσει ότι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν δικαιολογεί τη διατήρηση της προσφυγής.

Το Δικαστήριο παρακινεί τους διαδίκους να καταλήξουν σε φιλικό διακανονισμό. Εάν δεν καταλήξουν

σε συμφωνία, προχωρεί στην εξέταση της υπόθεσης επί της ουσίας.

33 Το Δικαστήριο μπορεί να υποδείξει προσωρινά μέτρα;

Όταν επιλαμβάνεται υπόθεσης, το Δικαστήριο μπορεί να ζητήσει από ένα Κράτος να λάβει προσωρινά μέτρα έως ότου αποφανθεί επί της ουσίας της υπόθεσης. Τις περισσότερες φορές ζητεί από το Κράτος να μην απελάσει κάποιον σε κράτος όπου θα μπορούσε να καταδικαστεί σε θάνατο ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια.

34 Οι διασκέψεις είναι δημόσιες;

Όχι, οι διασκέψεις του Δικαστηρίου γίνονται πάντα κλεισμένων των θυρών.

35 Έχει συμβεί τα Κράτη να αρνηθούν να συνεργαστούν με το Δικαστήριο;

Συμβαίνει ενίοτε τα Κράτη να παραλείπουν ή ακόμη και να αρνούνται να υποβάλουν στο Δικαστήριο τις πληροφορίες και τα έγγραφα που αυτό χρειάζεται για να κρίνει την υπόθεση.

Σε αυτή την περίπτωση, το Δικαστήριο μπορεί να καταδικάσει αυτά τα Κράτη για παραβίαση του άρθρου 38 (υποχρέωση να παρέχουν τις απαραίτητες διευκολύνσεις για

την εξέταση μιας υπόθεσης) της Σύμβασης.

36 Πόσο χρόνο διαρκεί η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου;

Δεν είναι δυνατόν να πούμε εκ των προτέρων πόσο χρόνο διαρκεί η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο προσπαθεί να εξετάζει τις υποθέσεις μέσα σε διάστημα τριών ετών από την εισαγωγή τους, αλλά η εξέταση ορισμένων υποθέσεων απαιτεί κάποιες φορές περισσότερο χρόνο, όπως συμβαίνει επίσης και ορισμένες από αυτές να εξετάζονται ταχύτερα.

Η διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου ποικίλει ανάλογα με την υπόθεση, με τον δικαστικό σχηματισμό στον οποίο θα ανατεθεί, με την επιμέλεια που επιδεικνύουν τα μέρη στο να παρέχουν πληροφορίες στο Δικαστήριο καθώς και με άλλους παράγοντες, π.χ. τη διενέργεια ακροαματικής διαδικασίας, την παραπομπή ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης, κ.α.

Ορισμένες προσφυγές μπορούν να χαρακτηριστούν ως επείγουσες και να εξεταστούν κατά προτεραιότητα. Μερικές προσφυγές μπορεί να καταχωρισθούν ως επείγουσες και να διεκπεραιωθούν με προτεραιότητα, ειδικά σε υποθέσεις όπου ο προσφεύγων ισχυρίζεται

ότι αντιμετωπίζει άμεσο κίνδυνο φυσικής βλάβης.

Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου επί του παραδεκτού και της ουσίας

37 Ποια είναι η διαφορά μεταξύ απόφασης επί του παραδεκτού και απόφασης επί της ουσίας;

Απόφαση επί του παραδεκτού λαμβάνεται συνήθως από ένα δικαστή, Επιτροπή ή Τμήμα του Δικαστηρίου. Αφορά μόνο ζητήματα επί του παραδεκτού και όχι σχετικά με την ουσία της υπόθεσης. Κανονικά, το Τμήμα εξετάζει το παραδεκτό και την ουσία μιας προσφυγής ταυτόχρονα, και μετά δημοσιεύει την απόφαση επί της ουσίας.

38 Τα Κράτη μέλη δεσμεύονται από καταδικαστικές αποφάσεις εναντίον τους;

Αποφάσεις επί της ουσίας που βρίσκουν παραβιάσεις δεσμεύουν τα Κράτη μέλη και είναι υποχρεωμένα να τις εκτελούν. Η Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης επιβλέπει την εκτέλεση των αποφάσεων επί της ουσίας, ιδιαίτερα για να διασφαλίζει την καταβολή ποσών που επιδικάσθηκαν στους

προσφεύγοντες ως αποζημίωση για τη ζημία που υπέστησαν.

39 Μπορούν οι αποφάσεις να εφεσιβληθούν;

Αποφάσεις επί του παραδεκτού, όπως και αποφάσεις επί της ουσίας που εκδίδονται από Επιτροπές ή το Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, είναι τελεσίδικες και δεν μπορούν να εφεσιβληθούν. Ωστόσο, εντός τρίμηνης προθεσμίας από την έκδοση απόφασης του Τμήματος, οι διάδικοι μπορούν να ζητήσουν την παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης για επανεξέταση. Αιτήματα παραπομπής ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης εξετάζονται από Συμβούλιο πέντε δικαστών, το οποίο αποφασίζει αν πρέπει ή όχι να παραπεμφθεί.

40 Πώς εκτελούνται οι αποφάσεις του Δικαστηρίου;

Όταν το Δικαστήριο εκδίδει απόφαση με την οποία κρίνεται ότι υπήρξε παραβίαση, διαβιβάζει το φάκελο στην Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο συνεργάζεται με το εμπλεκόμενο κράτος και το τμήμα που είναι υπεύθυνο για την εκτέλεση των αποφάσεων για να αποφασίσει με ποιον τρόπο η απόφαση πρέπει να εκτελεστεί και πώς θα αποφευχθούν ομοειδείς παραβιάσεις της Σύμβασης στο μέλλον. Αυτό θα οδηγήσει

σε γενικά μέτρα, ειδικότερα, νομοθετικές τροποποιήσεις, και εξατομικευμένα μέτρα όπου αυτά κρίνονται αναγκαία.

41 Ποιες είναι οι συνέπειες μιας απόφασης που διαπιστώνει ότι υπήρξε παραβίαση;

Σε περίπτωση διαπίστωσης παραβίασης, το εγκαλούμενο Κράτος πρέπει επιμελώς να διασφαλίσει ότι τέτοιες παραβιάσεις δε θα συντελεσθούν ξανά στο μέλλον, ειδάλως εκτίθεται σε νέες καταδικαστικές αποφάσεις από το Δικαστήριο. Σε ορισμένες υποθέσεις το Κράτος θα υποχρεωθεί να τροποποιήσει το νομοθετικό του πλαίσιο ώστε να αυτό να εναρμονίζεται με τη Σύμβαση.

42 Τι είναι η δίκαιη ικανοποίηση;

Εάν το Δικαστήριο καταδικάσει Κράτος μέλος και διαπιστώσει ότι ο προσφεύγων έχει υποστεί ζημία, κατά κανόνα επιδικάζει στον προσφεύγοντα δίκαιη ικανοποίηση, δηλαδή χρηματική ικανοποίηση ως αποζημίωση για τη βλάβη που υπέστη. Η Επιτροπή των Υπουργών διασφαλίζει ότι η επιδικασθείσα αποζημίωση θα καταβληθεί στον προσφεύγοντα.

43 Τι είναι η πιλοτική υπόθεση;

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, το Δικαστήριο έχει αναπτύξει μια νέα διαδικασία ώστε να αντιμετωπισθεί η μαζική εισροή προσφυγών που αφορούν παρόμοια προβλήματα, γνωστά επίσης και ως «συστημικά προβλήματα» – δηλαδή αυτά που ανακύπτουν λόγω της ασυμβατότητας του εσωτερικού δικαίου προς την Σύμβαση.

Το Δικαστήριο ανέπτυξε προσφάτως αυτήν τη διαδικασία κατά την οποία εξετάζεται μόνο μία ή ορισμένες από τις προαναφερθείσες προσφυγές και αναβάλλεται η εξέταση υπολοίπων ομοειδών προσφυγών. Αφού εκδώσει μία «πιλοτική» απόφαση, το Δικαστήριο καλεί το εμπλεκόμενο Κράτος να προσαρμόσει τη νομοθεσία του στις επιταγές της Σύμβασης και του υποδεικνύει γενικώς τα ληπτέα μέτρα. Κατ' αυτόν τον τρόπο χειρίζεται τις υπόλοιπες παρόμοιες υποθέσεις.

44 Τι είναι η χωριστή προσωπική γνώμη;

Οι δικαστές μπορούν να εκφράσουν την προσωπική τους γνώμη αναφορικά με μία υπόθεση στις οποίες την εκδίκαση έχουν συμμετάσχει. Η γνώμη επισυνάπτεται στην απόφαση. Όταν οι δικαστές εξηγούν γιατί ψήφισαν σύμφωνα με την πλειοψηφία, πρόκειται για σύμφωνη γνώμη. Αντιθέτως, όταν εξηγούν γιατί δεν συμφωνούν με

τη γνώμη της πλειοψηφίας, τότε πρόκειται για μειοψηφούσα γνώμη.

Η δραστηριότητα του Δικαστηρίου**45 Πόσες υποθέσεις υποβάλλονται στο Δικαστήριο;**

Το Δικαστήριο είναι θύμα της επιτυχίας του. Περισσότερες από 50.000 νέες προσφυγές εισάγονται κάθε χρόνο. Η απήχηση των αποφάσεων του Δικαστηρίου καθώς και η αυξανόμενη αναγνώριση του από τους πολίτες των συμβαλλόμενων κρατών επηρεάζουν σημαντικά τον ετήσιο αριθμό των προσφυγών.

46 Ποια δικαιώματα αφορά η πλειονότητα των προσφυγών;

Στις μισές περίπου αποφάσεις που έχουν εκδοθεί από το Δικαστήριο και στις οποίες έχει διαπιστωθεί παραβίαση, αυτή αναφέρεται στο άρθρο 6 της Σύμβασης και αφορά είτε το δικαίο χαρακτήρα της δίκης είτε τη διάρκεια της διαδικασίας. Εξάλλου 58% των παραβιάσεων αφορούσαν το άρθρο 6 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) και το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (προστασία της ιδιοκτησίας). Στο 11% των περιπτώσεων, το Δικαστήριο

κατέληξε σε σοβαρή παραβίαση της Σύμβασης σχετικά με το δικαίωμα στη ζωή ή την απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης (άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης).

47 Τα ασφαλιστικά μέτρα είναι αποτελεσματικά;

Τα Κράτη συμμορφώνονται σχεδόν πάντα με τις υποδείξεις του Δικαστηρίου σχετικά με τα ασφαλιστικά μέτρα. Ωστόσο, κάποιες φορές ορισμένα Κράτη δεν συμμορφώνονται. Αυτά διατρέχουν τον κίνδυνο να καταδικαστούν από το Δικαστήριο για αθέτηση των υποχρεώσεών τους κατά το άρθρο 34 (ατομική προσφυγή).

48 Το Δικαστήριο ασχολείται με κοινωνικά ζητήματα;

Όπως ήταν αναμενόμενο, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί ζητημάτων τα οποία δεν ήταν προβλέψιμα κατά την υπογραφή της Σύμβασης το 1950. Εδώ και περισσότερα από 50 χρόνια, το Δικαστήριο αποφάσισε επί πολλών κοινωνικών θεμάτων όπως: ζητήματα σχετικά με τις αμβλώσεις, την υποβοηθούμενη αυτοκτονία, τη σωματική έρευνα, την οικιακή δουλειά, το δικαίωμα ενός ατόμου αγνώστων γονέων να γνωρίσει την καταγωγή του, την υιοθέτηση από ομόφυλα ζευγάρια, την ισλαμική μαντίλα σε εκπαιδευτικά

ιδρύματα, την προστασία των δημοσιογραφικών πηγών, τις διακρίσεις εις βάρος των Ρομ ή ζητήματα σχετικά με το περιβάλλον.

Το μέλλον του ΕΔΔΑ**49 Τι είναι το Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 14;**

Το Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 14, το οποίο αποσκοπεί στη διασφάλιση της μακρόχρονης αποτελεσματικότητας του Δικαστηρίου μεγιστοποιώντας την αποτελεσματικότητα στο φιλτράρισμα των προσφυγών κατά την καταχώρισή τους στον αρμόδιο δικαστικό σχηματισμό, προβλέπει κυρίως τη δημιουργία νέων δικαστικών σχηματισμών για τις πιο απλές υποθέσεις καθώς και ένα καινούργιο κριτήριο παραδεκτού (την ύπαρξη «σημαντικής βλάβης») και καθιερώνει μη ανανεώσιμη θητεία εννέα ετών για τους δικαστές. Τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2010.

50 Ποια είναι τα σχέδια μεταρρυθμίσεων;

Πέρα από το Πρωτόκολλο υπ' αριθμ. 14, κρίθηκε αναγκαίο να συνεχιστεί η μεταρρύθμιση του συστήματος της Σύμβασης. Το Νοέμβριο του 2006, ομάδα «Σοφών» αποτελούμενη από επιφανείς νομικούς, παρουσίασε την έκθεσή της ενώπιον της Επιτροπής

των Υπουργών. Η έκθεση αυτή συνιστούσε κυρίως τη δημιουργία νέου δικαστικού μηχανισμού για φιλτράρισμα των προσφυγών, καθώς και τη διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου όσον αφορά δομικές πτυχές της λειτουργίας του Δικαστηρίου. Το θεσμικό πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να αναθεωρηθεί με ευρύτερη ευελιξία σε σύγκριση με τη διαδικασία που προβλέπεται για τις διεθνείς συμβάσεις και απαιτείται για τη Σύμβαση.

Η Διευθύνουσα Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης εξετάζει αυτή την εποχή τις σχετικές προτάσεις.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

www.echr.coe.int